

Gravīras fragments

Vai 19. gadsimtā izdotām gravūrām ir vēsturiska aura?

Māriete SAVIČA,

Latvijas Universitātes Bibliotēkas direktora vietniece

Šogad Latvijas Universitātei – 90. leivērojamu jubileju reizēs vienmēr tiek pieminēti nozīmīgi sasniegumi, kuri veikti iepriekšējos gados. Gaidot šo svarīgo notikumu, arī Latvijas Universitātes Bibliotēkas kolektīvs domāja par savu devumu kopīgajā jubilejas gada noskaņas radīšanā.

Šajā gadā Bibliotēka Universitātei sarūpējusi vairākas dāvanas: izdota LU rektoram Augustam Tentelim veltīta grāmata, notikuši LU rektoru Ernesta Felsberga un Jāņa Ruberta atceres pasākumi, veidotas tematiskās izstādes utt. Minētās dāvanas ir tikai mazas svecītes, kuru liesmiņas staroja jubilejas tortē. Patī lielākā un spožākā svece visskaistāk iemirdzējās šā gada rudenī, kad noslēdzās Bibliotēkas darbinieku vairāku gadu darbs ar Bibliotēkas krājumā esošā izdevuma «Description de l'Égypte ou Recueil de observations et des recherches qui ont été faites en Égypte pendant l'expédition de l'armée française» oriģinālgravūru restaurāciju un pieejamības nodrošināšanu.

Izdevuma «Description de l'Égypte» oriģinālgravūras

Latvijas Universitātes Bibliotēkas krājumā glabājas Napoleona dibinātā Ēģiptoloģijas institūta izdotās oriģinālgravūru kolekcijas «Description de l'Égypte» unikāls 2. izdevums. Latviešu valodā izdevuma nosaukums skan šādi: «Ēģiptes apraksts vai

piezīmju kolekcija, kura veidota Ēģiptē Francijas armijas ekspedīcijas laikā», tas izdots Parīzē no 1821. līdz 1829. gadam.

Vēsturiski ilustratīvo un mākslinieciski vērtīgo gravūru kolekciju veidoja franču zinātnieki Napoleona Ēģiptes ekspedīcijas laikā no 1798. līdz 1801. gadam. Gravūras ir vairāk nekā 150 slaveno dažādu nozaru zinātnieku un pētnieku sadarbības rezultāts, viņi pavadīja Napoleona ekspedīcijā uz Ēģipti. Vēlāk, palīdzot aptuveni 2000 māksliniekiem, kartogrāfiem, burtličiem, kā arī 400 gravieriem, tika sagatavots minētais izdevums. Lielformāta gravūrās redzamas piramīdas,

Kaira. Skats no Birket-el-Fyl laukuma plūdu laikā

Kaira. Skats uz Bab El Foutouh vārtiem

tempļi, skulptūras un bareljefi, hieroglifu raksti, augi, dzīvnieki, pilsētas un to kartes.

Pirmo reizi izdevums «Description de l'Égypte» publicēts no 1809. līdz 1822. gadam 20 sējumos. 13 gadu garumā dažādu nozaru speciālisti pētīja Ēģipti visos aspektos, un tā radās teksta sējumi un gravīras. Šajos sējumos ietilpa 900 vara gravīras, apmēram 3000 zīmējumu par Ēģiptes vēsturi, arhitektūru, senlietām, ģeogrāfiju, dabaszinātnēm, botāniku utt.

Otrajā izdevumā, kuru no 1821. līdz 1829. gadam izdeva «Charles Lois Fleury Panckoucke», ietilpa 26 teksta sējumi un 11 gravīru sējumi, piemēram, «Antiquites», «Etat Moderne», «Histoire Naturelle».

Abi brīnišķīgi ilustrētie un dokumentāli precīzie oriģinālgravīru izdevumi uzskatāmi par 19. gadsimta šedevriem, to aktualitāte un nozīmība nav mazinājusies arī mūsdienās.

Diemžēl līdz pat 2009. gada rudenim Bibliotēkas krājumā esošais šedevrs «Description de l'Égypte» nebija pieejams apskatei un pētniecībai.

Gravīru pieejamības nodrošinājums

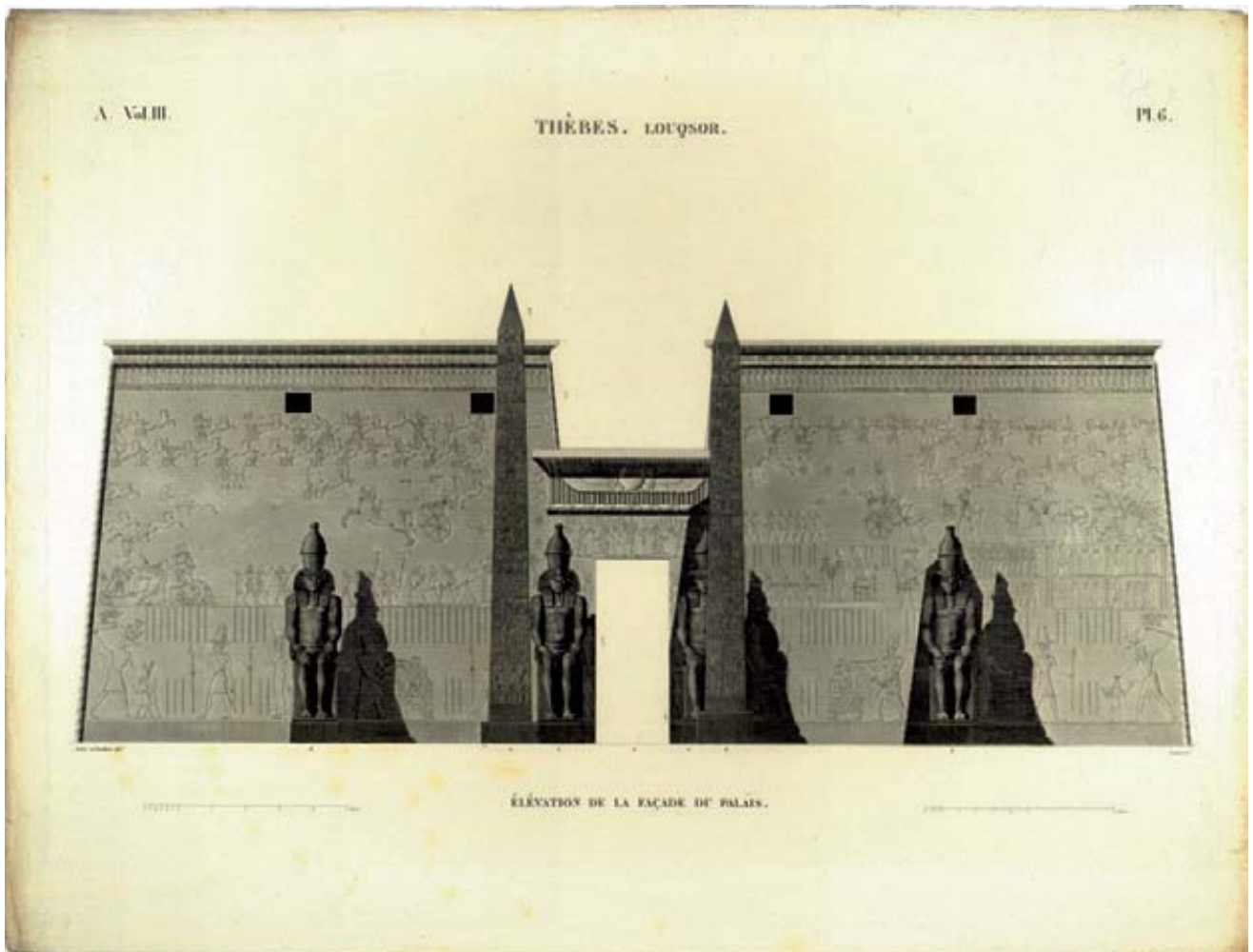
Izdevums «Description de l'Égypte» vairāk nekā 50 gadus glabājās Bibliotēkas Humanitāro zinātņu bibliotēkas krājumā, kas izvietots Valdemāra ielā 69.

2004. gada decembrī, izvērtējot krājumu, tika konstatēts, ka izdevums atrodas nepiemērotās telpās un apstākļos, kas neatbilst mākslas priekšmetu glabāšanas noteikumiem. Gravīru stāvoklis bija slikts, tas nepieļāva šo gravīru lietošanu un eksponēšanu, tās nevarēja izmantot zinātniskiem pētījumiem.

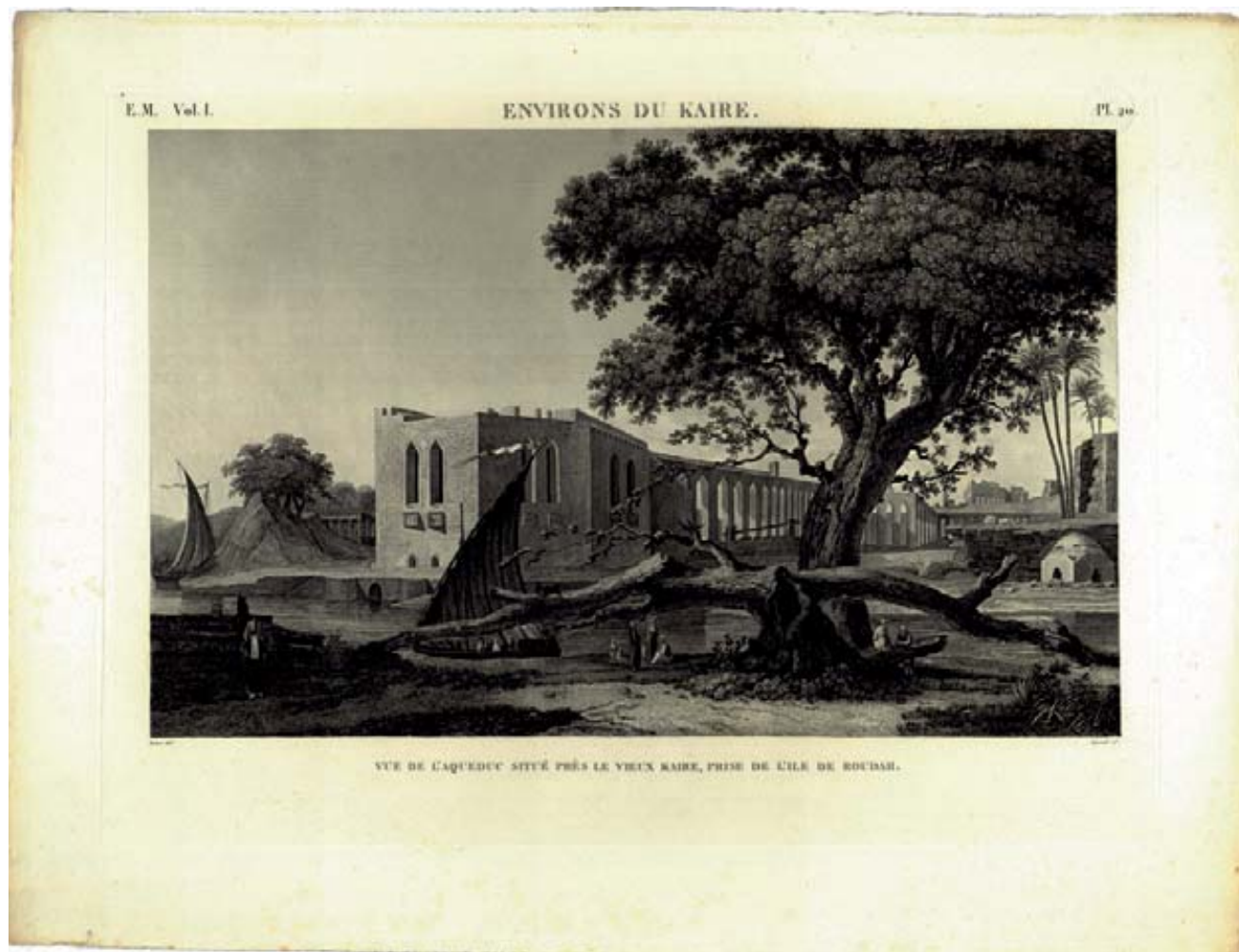
Izvērtējot situāciju, tika pieņemts lēmums meklēt finansējumu, lai uzsāktu Latvijas mērogā unikālās oriģinālgravīru kolekcijas restaurāciju un nodrošinātu to pieejamību interesentiem.

Pirmā izdevuma «Description de l'Égypte» gravīru izstāde tika sarīkota 2006. gada 1. februārī Francijas Kultūras centrā, kurā bija apskatāmas piecas lielformāta gravīras, kas restaurētas ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu. Restaurāciju veica Ārzemju mākslas muzeja grafikas restauratoras Aija Brīvniece un Una Kastanovska.

Nākamajos gados gravīru restaurēšana turpinājās, un Bibliotēka ir restaurējusi vairāk nekā 600 gravīru. Šo gravīru restaurēšanas un konservācijas darbus veica restauratore meistare Ārija Ubarste.

Tēbas. Luksora. Pils fasādes augstums

VUE DE CAIQUEDOU SITUÉ PRÈS LE VIEUX KAIRE, PRISE DE CILE DE ROUDAH.

Kairas apkārtnē. Akvedukts netālu no vecās Kairas, skats no Roudah salas

2009. gada rudenī Bibliotēkas Komplektēšanas un Kataloģizācijas nodaļas darbinieki pabeidza izdevuma «Description de l'Égypte» bibliogrāfisko aprakstu veidošanu IS ALEPH, t. i., informācija par katru gravīru ir atspoguļota elektroniskā kopkatalogā.

Bibliotēkas kolektīvs ar lielu gandarījumu var apgalvot, ka ikviens interesents, pasūtot šīs gravīras elektroniskā kopkatalogā, tās var aplūkot Latvijas Universitātes Bibliotēkas centrālās ēkas lasītavā Kalpaka bulvārī 4.

Gravīras kā Ēģiptes vēstures un kultūras liecības

Runājot par šo gravīru nozīmi no vēstures avotpētnieciskā viedokļa, būtu jāatzīmē vairāki aspekti. Vispirms jāuzsver, ka šīs gravīras atspoguļo nozīmīgu informāciju par Ēģiptes vēstures dažādu periodu un veidu kultūras pieminekļiem. Otrkārt, gravīras sniedz nozīmīgas ziņas par Napoleona militāro akciju Ēģiptē. Slaveno gravīru tapšanas apstākļi un laiks saistīts ar lieliem vēsturiskiem notikumiem, kas skāruši ne tikai Francijas, bet visas Eiropas un pasaules vēsturi kopumā. Proti, iedziļinoties šajā gravīru kolekcijā, iespējams sajust to laikmeta elpu, kurā dzima un attīstījās Lielā franču revolūcija un tai sekojošie kari. Visraksturīgākā šo gravīru iezīme ir enciklopēdiskā precizitāte, vēsturiski tās ir visdetalizētākais Ēģiptes teritorijas un pieminekļu raksturojums.

Gravīras varētu piesaistīt arī mākslas zinātnieku uzmanību. Tās tika radītas apstākļos, kad karavīri militārās invāzijas laikā ne tikai karoja, bet zinātniski fiksēja iekaroto teritoriju un tās kultūras objektus.

Gravīras izpildītas uz dažādu izmēru platēm, tāpēc to izmēri ir atšķirīgi: 1,36 x 71,5 cm; 94 x 71,5 cm; 59,3 x 42 cm.

Mēs lepojamies!

Mūsdienās izdevuma «Description de l'Égypte» oriģinālgravīras ir jāvērtē kā nozīmīgas Ēģiptes vēstures un kultūras

liecības. Ar šī izdevuma oriģinālgravīru kolekciju Eiropā un pasaulē lepojas Aleksandrijas bibliotēka Ēģiptē, Francijas Nacionālā bibliotēka, Ņujorkas publiskā bibliotēka, Viktorijas štata bibliotēka Austrālijā, izdevums atrodams arī Oksfordas Universitātē, Sorbonnā un Parīzē.

Šo bibliotēku pulku ar patiesu lepnumu papildina arī Latvijas Universitātes Bibliotēka, jo tā ir vienīgā vieta Latvijā, kuras krājumā atrodas izdevuma «Description de l'Égypte» brīnišķīgā lielformāta oriģinālgravīru kolekcija.

Atliek cerēt, ka šis fakts ir pamodinājis interesi par Ēģiptes civilizāciju, tāpēc ikviens, kurš savām acīm vēlas aplūkot šīs gravīras un pārliecināties, vai gravīrām ir vēsturiska aura, laipni tiek gaidīts Latvijas Universitātes Bibliotēkas centrālajā ēkā Kalpaka bulvārī 4, lai klātienē izjustu gravīru vēsturisko valdzinājumu.

Do 19th Century Engravings Possess Historic Aura?

A unique 2nd edition of the collection of engravings «Description de l'Égypte ou Recueil de observations et des recherches qui ont été faites en Égypte pendant l'expédition de l'armée française» issued by the Institute of Egypt founded by Napoleon is kept in the collection of the Library of the University of Latvia. It was issued in Paris from 1821 to 1829. The following libraries in Europe and the world can boast of the edition's collection of engravings: the Library of Alexandria in Egypt, the National Library of France, the New York Public Library, the State Library of Victoria in Australia, the edition is also found at the University of Oxford, and in Sorbonne, in Paris. The UL Library is the only place in Latvia which has the large format collection of engravings of this edition. Until the autumn of 2009 this masterpiece of the Library's collection was not available for visitors or researchers, but just now the long-term work on the restoration of and ensuring access to the engravings of this edition has finally concluded. Currently the information on each engraving is also reflected in the online Union Catalogue.